

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามแนวพุทธบูรณาการ

A Model for Teaching Potential Development of Teachers of Phrapariyattidhamma School Based on the Buddhist Integration

1. พระมหาอนุพงษ์ คุณยุตโต (ดีวรรณ), 2. ไพรินทร์ ณ วันนา, 3. พระครูโกวิทธรรมวาทิ

1. Phramaha Panupong Khunayutto (Deewanna), 2. Phairin Na Wanna

3. Phrakru Kowitattawatee

1., 2., 3. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1., 2., 3. Lamphun Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Author E-mail: bangsdmzaa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป วิเคราะห์รูปแบบ และเสนอรูปแบบการพัฒนา ศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวพุทธบูรณาการ โดยศึกษาในโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา (เชียงใหม่), โรงเรียนโสภณวิทยา (ลำพูน) และโรงเรียนวัดพระธาตุดอยงอกมุสิกศึกษา (แม่ฮ่องสอน) เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ ได้สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 รูป/คน และสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน โดยใช้ วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งหมด 27 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มสาระสำคัญและวิเคราะห์เนื้อหา พร้อมนำเสนอด้วยการพรรณนาอ้างอิงคำพูดตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการและความรู้ 2) ด้านการบูรณาการธรรมะกับวิชาสามัญ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้และการใช้สื่อการสอน 4) ด้านการพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรมในผู้เรียน และ 5) ด้านการพัฒนาตนเองและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

2. รูปแบบการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม มี 5 รูปแบบ ดังนี้ 1) การสอนโดยใช้เทคโนโลยี 2) การ สอนแบบมีส่วนร่วม 3) การสอนโดยเน้นศีล สมาธิ และปัญญา 4) การสอนที่ใช้แนวคิดบูรณาการ และ 5) การสอนที่ มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวพุทธบูรณาการ คือการ ใช้หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)

คำสำคัญ: 1. การพัฒนา; 2. ศักยภาพการสอน; 3. โรงเรียนพระปริยัติธรรม; 4. พุทธบูรณาการ

ABSTRACT

This research article aimed to explore the overall situation, examine trends, and introduce a framework for enhancing the teaching potential of educators at Phrapariyattidhamma Schools based on Buddhist integration. The study was conducted at Bali Sathit School (Chiang Mai), Sophon Witthaya School (Lamphun), and Wat Phra That Doi Kong Mu School (Mae Hong Son).

This qualitative research utilized in-depth interviews with 20 contributors and focus group discussions involving 7 experts, selected through purposive sampling, making a total of 27 participants. The data were analyzed by identifying major themes, conducting content analysis, and presenting descriptive findings aligned with the study's objectives.

The research found that:

1. The teaching status of educators at Phrapariyattidhamma Schools is evaluated through five aspects: (1) academic expertise and subject knowledge, (2) merging Dhamma principles with standard subjects, (3) learning management alongside effective use of teaching materials, (4) fostering moral and ethical growth in students, and (5) pursuing personal development and adapting to change.

2. The teaching approaches employed by educators at the Buddhist monastic schools can be classified into five types: (1) utilizing technology in teaching, (2) encouraging participatory learning, (3) focusing on instilling *Sīla*, *Samādhi*, *Paññā*, (4) promoting integrated thinking in educational practices, and (5) emphasizing the development of essential life skills.

3. The framework for improving the teaching capabilities of educators at Buddhist monastic schools through Buddhist integration involves applying the threefold training principles of *Sīla*, *Samādhi*, *Paññā*.

Keywords: 1. Development; 2. Teaching Potential; 3. Phrapariyattidhamma School; 4. Buddhist Integration

บทนำ

สถาบันพระพุทธศาสนากับการศึกษาได้มีความเกี่ยวเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เดิมวัด เป็นศูนย์กลางการศึกษาของบุตรหลานขุนนางและราษฎรทั่วไป โดยมีพระภิกษุเป็นครูสอนและจัดการศึกษา ทั้งทางปริยัติธรรมและวิชาการทางโลกควบคู่กัน การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ เป็นโรงเรียนที่วัดตั้งขึ้นในที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้นักศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้นักศึกษาในโรงเรียนดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งการศึกษาถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

วิสัยทัศน์สำคัญอันหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ คือ คนไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถปรับตัวให้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องคำนึงการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการศึกษาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง (Life in the Real World) เน้นการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ด้วยวิธีการสอนที่มีความยืดหยุ่น (Flexible in How We Teach) เรียนรู้ผ่านการวิจัยและการปฏิบัติในโครงการ โดยเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เก่าที่มีอยู่ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข (เพ็ญใจ หงษ์ทอง, 2563) ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องคำนึงการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการศึกษาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง (Life in the Real World) เน้นการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ด้วยวิธีการสอนที่มีความยืดหยุ่น (Flexible in How We Teach) เรียนรู้ผ่านการวิจัยและการปฏิบัติในโครงงาน โดยเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เก่าที่มีอยู่ ซึ่งระบบการศึกษาปัจจุบันนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการท้าทาย ข้อเท็จจริงที่ได้รับ แสวงหาในสิ่งที่ยังไม่รู้ จับประเด็นปัญหาได้ สามารถมองภาพรวมและบูรณาการสู่การปฏิบัติได้ มีความสามารถสร้างสรรค์สร้างนวัตกรรมได้ มีทักษะการทำงานเป็นทีมและเป็นผู้เรียนเชิงรุก (Active Learner) ซึ่งความสามารถเหล่านี้ล้วนมีความจำเป็นและสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในโลกยุคใหม่ที่ต้องไปด้วยความท้าทาย จึงควรเป็นในเชิงรุก โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นแนวทางของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั่นเอง (ทิพย์วัลย์ สุทิน, 2556)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวพุทธบูรณาการ ซึ่งเป็นการแสวงจุดร่วมระหว่างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวคิดในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 กับหลักการในทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กรอบแนวคิดตามหลักไตรสิกขา เนื่องจากเป็นระบบและกระบวนการในการฝึกฝน อบรม ฝึกหัดเพื่อพัฒนาใน 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา เพื่อให้มีการดำเนินชีวิตไปในวิถีที่ถูกต้องดีงาม และครูผู้สอนในโรงเรียนสามารถนำความรู้มาถ่ายทอดให้กับนักเรียน และใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาถ่ายทอดให้กับนักเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- 2) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวพุทธบูรณาการ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรผู้ให้ข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 20 คน ได้แก่ ผู้บริหารเขต 1 คน กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม 11 คน และกลุ่มครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม 8 คน ส่วนการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วยนักวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และตัวแทนผู้เรียน รวม 7 รูป/คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งหมด 27 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสารตามวัตถุประสงค์การวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารเกี่ยวกับศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมและกระบวนการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงพุทธบูรณาการ จากนั้นเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน โดยใช้คำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ก่อนสัมภาษณ์จะมีการเตรียมการและขออนุญาตบันทึกเสียง หลังจากนั้นจัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และอุปนัย (Inductive Method) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เน้นการสรุปสาระสำคัญโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อเท็จจริงผ่านการพรรณนาและอ้างอิงคำพูดบุคคล

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม

1.1 ศักยภาพการสอนด้านวิชาการและความรู้ การสอนที่บูรณาการองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญ มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนทั้งด้านวิชาการและจิตใจ เช่น การนำหลักไตรลักษณ์มาอธิบายการเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติทางวิทยาศาสตร์ หรือใช้คำสอนทางศีลธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างมีคุณค่าทางสังคม ครูสามารถวางแผนการสอนโดยใช้เนื้อหาจากพระไตรปิฎก คำสอนพระสงฆ์ และสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น วิดีโอหรือแอปพลิเคชัน เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับความรู้วิชาการอย่างสมดุล นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การวิจารณ์ญาณ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การศึกษาพระธรรมวินัย ช่วยส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึกและความน่าสนใจในการเรียน ครูยังควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านองค์ความรู้และเทคนิคการสอน เพื่อออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน พร้อมประเมินผลอย่างรอบด้านทั้งวิชาการและคุณธรรม

1.2 ศักยภาพการสอนด้านการบูรณาการธรรมะกับวิชาสามัญ การเชื่อมโยงหลักธรรม เช่น อริยสัจ 4 และมรรค 8 เข้ากับเนื้อหาวิชาการ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น การนำอริยสัจ 4 มาใช้วิเคราะห์จิตวิทยาหรือจิตวิทยา หรือฝึกสติในกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมที่ใช้วรรณกรรมพระพุทธศาสนา หรือกรณีศึกษาจากชีวิตประจำวัน เช่น กฎแห่งกรรมกับการศึกษาเหตุและผลทางวิทยาศาสตร์ ช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและวิชาการอย่างชัดเจน การสอนที่ใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งสติปัญญาและคุณธรรมไปพร้อมกัน

1.3 ศักยภาพการสอนด้านการจัดการเรียนรู้และการใช้สื่อการสอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน เช่น การอภิปรายกลุ่ม การทำโครงการที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับวิทยาศาสตร์ ช่วยเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา การใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ แผนภาพ หรือแอปพลิเคชันการศึกษา เพิ่มความน่าสนใจและช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น สื่อออนไลน์ยังส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน การเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมยังสามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตจริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

1.4 ศักยภาพการสอนด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในผู้เรียน การเป็นแบบอย่างที่ดีของครูในด้านศีลธรรม เช่น ความเมตตา ซื่อสัตย์ และการให้อภัย เป็นการปลูกฝังคุณธรรมผ่านการกระทำที่เป็นจริง ครูสามารถส่งเสริมคุณธรรมผ่านกิจกรรม เช่น การฝึกสมาธิในชั้นเรียน การให้อภัยในการทำงานกลุ่ม และการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่เน้นการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน การให้คำปรึกษาและการสื่อสารที่

ใกล้ชิดกับนักเรียน ยังช่วยพัฒนาความตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง การเรียนรู้เรื่องคุณธรรมจึงควรผสมผสานทั้งเนื้อหา กิจกรรม และบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตทางจิตใจ

1.5 ศักยภาพการสอนด้านการพัฒนาตนเองและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาวิชาชีพของครูอย่างต่อเนื่องช่วยให้สามารถปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ และนำไปประยุกต์ใช้ในการสอน เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ แอปพลิเคชัน หรือการสอนแบบโครงงาน (Project-Based Learning) ซึ่งช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ครูเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน และสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะช่วยพัฒนาความยืดหยุ่นทางวิธีคิด ความเข้าใจต่อบริบทใหม่ ๆ ทั้งในระดับห้องเรียนและระดับสังคม ครูจึงควรแสวงหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง พร้อมเปิดรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิชาการ เทคโนโลยี และคุณธรรม

2. รูปแบบการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม

2.1 รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม

1) ศักยภาพด้านวิชาการและความรู้ ครูสามารถผสมผสานองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาเข้ากับวิชาสามัญเพื่อพัฒนานักเรียนทั้งด้านวิชาการและจิตใจ การใช้หลักธรรมเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนอย่างลึกซึ้งและมีคุณธรรม

2) ศักยภาพด้านการบูรณาการธรรมะกับวิชาสามัญ การนำหลักธรรม เช่น อริยสัจ 4 และมรรค 8 มาใช้ในวิชาต่าง ๆ ช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของนักเรียน การบูรณาการนี้เสริมสร้างความเข้าใจในการแก้ปัญหาและส่งเสริมคุณธรรมในชีวิตประจำวัน

3) ศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้และการใช้สื่อการสอน การใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่ม โครงงาน และเทคโนโลยีช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ครูสามารถใช้สื่อดิจิทัลและเทคนิคการสอนที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน

4) ศักยภาพด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในผู้เรียน ครูเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมคุณธรรมผ่านกิจกรรม เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม การทำบุญ และการช่วยเหลือสังคม การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สงบและเอื้อต่อการพัฒนาจิตใจช่วยให้นักเรียนมีคุณธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

5) ศักยภาพด้านการพัฒนาตนเองและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคม การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพและทันสมัย พร้อมตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคใหม่

2.2 การพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถทำได้โดยใช้แนวทาง Active Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปรายและการทำโครงงาน พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยีช่วยเสริมการเรียนรู้และเชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนกับชีวิตจริง นอกจากนี้ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เช่น อริยสัจ 4 และมรรค 8 ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและการคิดเชิงวิพากษ์ ส่วนการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีในการสอนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและทำให้การเรียนรู้สนุกยิ่งขึ้น เช่น การใช้แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มดิจิทัล แม้ว่าจะมีความท้าทาย เช่น ปัญหาการเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต หรือความจำเป็นในการปรับตัวของครูต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ แต่การใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและการเชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนกับชีวิตจริงสามารถช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น การสนับสนุนครูผ่านการอบรม การจัดหาอุปกรณ์ และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพจึงมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างศักยภาพการสอนให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล

2.3 รูปแบบการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม มี 5 รูปแบบ ดังนี้ 1) การสอนโดยใช้เทคโนโลยี 2) การสอนแบบมีส่วนร่วม 3) การสอนโดยเน้นศีล สมาธิ และปัญญา 4) การสอนที่ใช้แนวคิดบูรณาการ และ 5) การสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวพุทธบูรณาการ

การฝึกฝนและพัฒนาครูโดยใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพัฒนาการทั้งร่างกาย, สติปัญญา, อารมณ์ และสังคมของครู การนำหลักศีลมาช่วยสร้างวินัยในการดำเนินชีวิต เช่น การรักษากิจวัตรประจำวันที่ดีและการออกกำลังกายช่วยให้ครูมีสุขภาพแข็งแรงและมีพลังในการสอน การรักษาความซื่อสัตย์ในการสอนและการควบคุมอารมณ์ยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่สงบและเอื้อต่อการเรียนรู้ การใช้หลักสมาธิในการฝึกจิตให้มั่นคง ทำให้ครูสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้ดียิ่งขึ้น และยังช่วยลดความเครียดให้กับครูได้ การนำหลักปัญญามาใช้ในการออกแบบการสอนช่วยกระตุ้นให้นักเรียนคิดเชิงวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการทั้งสามหลักเข้าด้วยกันยังช่วยพัฒนาคุณธรรมในนักเรียน เช่น ความซื่อสัตย์และการเคารพผู้อื่น ในการพัฒนาศักยภาพการสอนครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ช่วยเสริมสร้างการสอนด้านวิชาการและคุณธรรม โดยการใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนร่วมกับการบูรณาการธรรมะเพื่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมและการใช้เทคโนโลยีช่วยให้ครูสามารถพัฒนาวิธีการสอนได้ดีขึ้น การฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพการสอนของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวพุทธบูรณาการ” ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ศักยภาพการสอนของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีอยู่ 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการและความรู้ ด้านการบูรณาการธรรมะกับวิชาสามัญ ด้านการจัดการเรียนรู้และการใช้สื่อการสอน ด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในผู้เรียน และด้านการพัฒนาตนเองและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นศักยภาพการสอนของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สามารถนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านวิชาการและจิตใจ การพัฒนาศักยภาพของครูในแต่ละด้านมีความสำคัญและสามารถเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืน การสอนที่ผสมผสานองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทั้งความรู้ทางวิชาการและการพัฒนาจิตใจของผู้เรียน การใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น ไตรลักษณ์และกฎแห่งกรรม มาเชื่อมโยงกับวิชาต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติหรือการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ได้ดีขึ้น โดยสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างโลกวิทยาศาสตร์และศีลธรรมได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น การใช้หลักไตรลักษณ์ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ทำให้นักเรียนเห็นภาพความไม่เที่ยงของสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการประยุกต์ใช้ในวิชาภาษาไทยโดยการใช้คำสอนทางศีลธรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาที่มีคุณค่า เช่น การพูดจากความจริงและการเคารพผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ทำให้การเรียนการสอนมีความหมายมากขึ้นและช่วยพัฒนาความคิดวิเคราะห์ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ เชื้ออนันต์ และคณะ (2561) ซึ่งได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีกระบวนการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนมีการจัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในและนอกสถานศึกษา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์ทอง ฐิตปัญโญ (บุตรดี) (2564) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบศักยภาพครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านค่านิยม (Values) 2) การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้าน

ทักษะ (Skills) 3) การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านความรู้ (Knowledge) 4) การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute) 5) วิธีการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน และรูปแบบศักยภาพครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนได้จริงประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านค่านิยม (Values) 2) การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านทักษะ (Skills) 3) การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านความรู้ (Knowledge) 4) การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attributes) 5) วิธีการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน คือ การฝึกอบรม การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานที่ประสบความสำเร็จ การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงาน การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน การศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาวิจัยและพัฒนางานในหน้าที่ การพัฒนาแบบผสมผสาน

2. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม

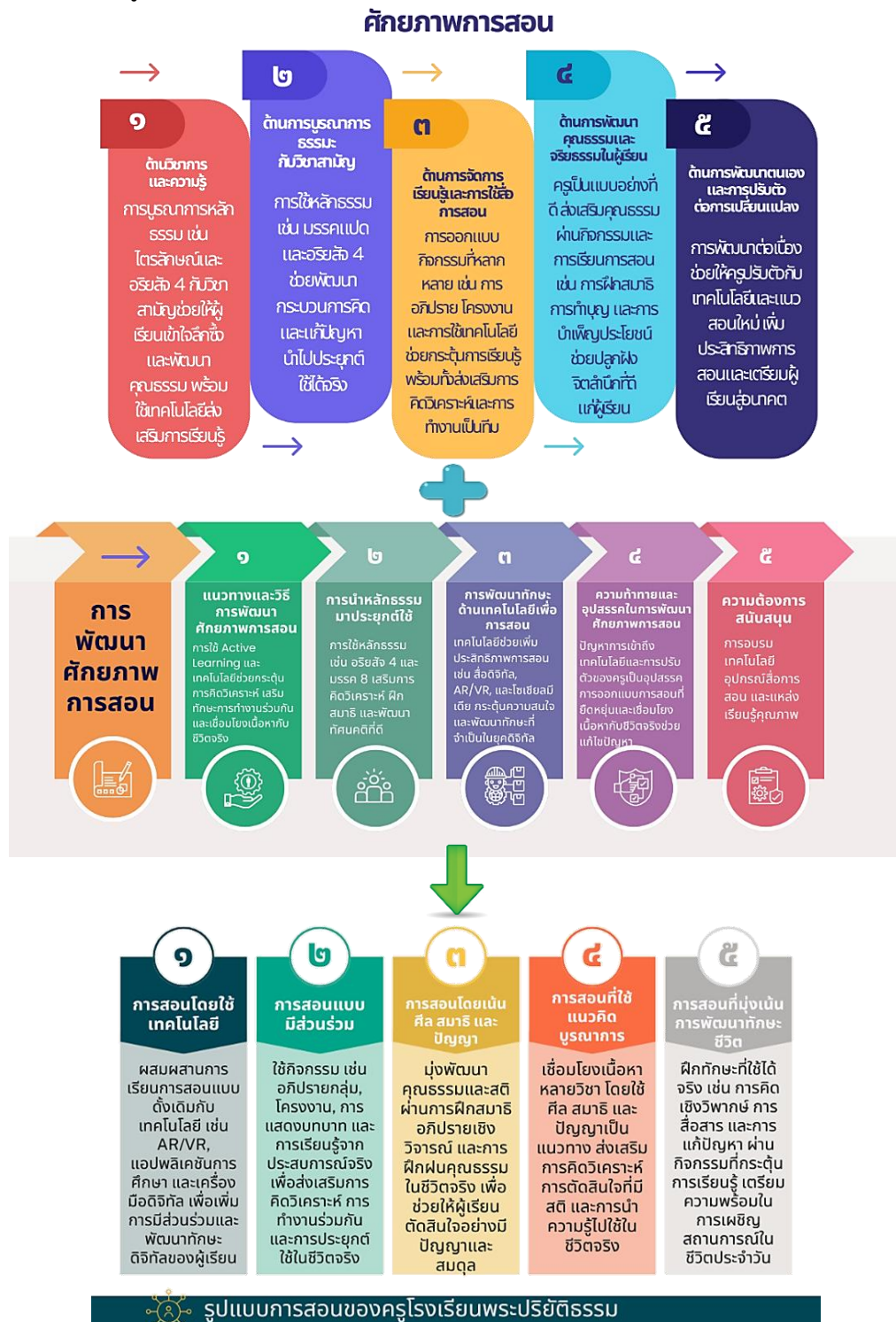
รูปแบบการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมมี 5 รูปแบบ คือ 1) การสอนโดยใช้เทคโนโลยี (Technology-Enhanced Teaching) 2) การสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning) 3) การสอนโดยเน้นศีล สมาธิ และปัญญา (Ethical, Mindfulness, and Wisdom-Based Teaching) 4) การสอนที่ใช้แนวคิดบูรณาการ (Integrated Teaching) และ 5) การสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills-Based Teaching) แสดงให้เห็นถึงแนวทางการสอนที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน การใช้เทคโนโลยีในการสอน (Technology-Enhanced Teaching) ได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะสามารถผสมผสานการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมกับการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น AR/VR, แอปพลิเคชันการศึกษา และสื่อสังคมออนไลน์ ที่ช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจและเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักเรียน เทคโนโลยีนี้ไม่เพียงแต่กระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัลสำหรับอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย จันจุฬา และ อุทุมพร เกตุสุนทร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ตอบสนองต่อชุมชนและสืบทอดบุคลากรทางพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บูรณาการหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับหลักสูตรทางพุทธศาสนา โดยให้นักเรียนมีการปฏิบัติจริงในชุมชน ใช้สื่อท้องถิ่นในการเรียนรู้ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาและเป็นฐานระดมทรัพยากร

3. การพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวพุทธบูรณาการ เริ่มต้นจากการนำหลักศีลมาใช้ในการสร้างวินัยตัวครู ซึ่งช่วยเสริมทักษะการสอนและการดูแลนักเรียน การรักษากิจวัตรที่ดี เช่น การตื่นนอนแต่เช้าและการออกกำลังกาย ส่งเสริมทั้งร่างกายและจิตใจของครูให้พร้อมสำหรับการสอน การซื่อสัตย์ในการเตรียมการสอนและการควบคุมอารมณ์ช่วยสร้างบรรยากาศที่สงบในห้องเรียน และส่งเสริมการทำงานที่มีความรับผิดชอบ เมตตากรุณาช่วยให้ครูรับมือกับนักเรียนได้ดีขึ้น และการฝึกสมาธิช่วยลดความเครียด การบูรณาการศีล สมาธิ และปัญญา ช่วยพัฒนานักเรียนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยการส่งเสริมการใช้ปัญญาในการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ช่วยนักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสอนให้รักษาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจส่งเสริมชีวิตที่สมดุล กิจกรรมที่บูรณาการหลักธรรมทั้งสามช่วยพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการปรับตัวในสังคม โดยส่งเสริมการเคารพและยอมรับความแตกต่างในสังคม สรุปแล้วการใช้แนวทางพุทธบูรณาการไม่เพียงช่วยพัฒนาการสอนของครู แต่ยังช่วยเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานิตย์ อรรคชาติ และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบหลักสูตรเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา ของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่าหลักไตรสิกขาเป็นรากเหง้าของความประพฤติที่ดีงาม ทำให้การทำงานถูกต้องเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผนง่ายต่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นบ่อเกิดของการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ตลอดถึงการพัฒนาศักยภาพและกระบวนการการเรียนรู้ต่าง ๆ พัฒนาทรัพยากรในสถาบันอุดมศึกษาให้ประหยัด

เหมาะสม ถูกต้อง และได้ประโยชน์มากที่สุด เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม และเป็นไปตามหลักทฤษฎี 4 ที่เป็นการเน้นลงมือปฏิบัติ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านกายภาพ 2) การพัฒนาด้านสังคม 3) การพัฒนาด้านจิตใจ และ 4) การพัฒนาด้านปัญญา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวพุทธบูรณาการ” ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

อธิบายได้ว่า การพัฒนาศักยภาพการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมุ่งเน้นการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับวิชาการ ซึ่งไม่เพียงแต่พัฒนาความรู้ทางวิชาการ แต่ยังเสริมสร้างคุณธรรมและจิตใจของนักเรียน ผ่านการเชื่อมโยงองค์ความรู้และแนวคิดต่าง ๆ เช่น ไตรลักษณ์, กฎแห่งกรรม, และศีลธรรม ไปยังวิชาการต่าง ๆ เช่น วิทยาศาสตร์, ภาษาไทย, และคณิตศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความหมายมากขึ้น การใช้เทคโนโลยีในการสอนก็เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและสะดวกสบายยิ่งขึ้น

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) ทำให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมจากนักเรียนในการตั้งคำถามและอภิปราย รวมทั้งการทำงานกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ซึ่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันและการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาทางวิชาการและชีวิตประจำวัน เช่น การใช้หลักอริยสัจ 4 หรือมรรค 8 ในวิชาคณิตศาสตร์ หรือการทำงานกลุ่ม ยังช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจและการใช้วิจารณญาณอย่างมีสติ

การสอนที่ผสมผสานการใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้แอปพลิเคชัน การศึกษาออนไลน์ และเทคโนโลยี AR/VR ก็ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความสมจริงและน่าสนใจ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนครู ยังเป็นการสนับสนุนให้ครูสามารถนำเทคนิคและเครื่องมือใหม่ ๆ มาปรับใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในผู้เรียนผ่านการเป็นแบบอย่างที่ดีของครู รวมทั้งการฝึกสมาธิและกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม เช่น การทำบุญร่วมกันในชั้นเรียน หรือการทำงานร่วมกันเพื่อสังคม ช่วยให้นักเรียนฝึกฝนทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่นและการทำความดี นอกจากการพัฒนาทักษะวิชาการแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างจิตใจที่มีคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

สรุป

การพัฒนาศักยภาพการสอนของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวพุทธบูรณาการนั้นมีความสำคัญทั้งในด้านวิชาการและด้านคุณธรรม โดยการใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ในการฝึกฝนและพัฒนาครู การนำหลักศีลมาช่วยสร้างวินัยในการดำเนินชีวิตของครู เป็นการเสริมสร้างความมีระเบียบและความซื่อสัตย์ในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการสอน การรักษากิจวัตรประจำวันที่ดี เช่น การออกกำลังกาย และการจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้ครูมีสุขภาพที่ดีและมีพลังในการสอน ทั้งนี้ยังช่วยให้ครูสามารถจัดการกับอารมณ์ได้ดีขึ้น ให้นักเรียนพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์และการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ การนำหลักปัญญามาใช้ในการสอนยังสามารถช่วยให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างวิชาการและการปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจน

การบูรณาการทั้ง 3 หลัก คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เข้าด้วยกันในกระบวนการพัฒนาศักยภาพการสอนของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ไม่เพียงแต่เสริมสร้างทักษะทางวิชาการให้กับครู แต่ยังช่วยพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในตัวครูด้วย เช่น ความซื่อสัตย์ การเคารพผู้อื่น และการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในการสอนที่มุ่งเน้นทั้งด้านวิชาการและการพัฒนาคุณธรรมจะช่วยให้การเรียนการสอนมีคุณภาพทั้งในด้านความรู้และความดี การใช้เทคโนโลยีในการสอนก็เป็นอีกส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของครูในยุคปัจจุบัน โดยคำนึงถึงทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม การฝึกฝนครูให้มีศีล สมาธิ และปัญญาจะช่วยให้ครูสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ทั้งในด้านการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต โดยครูจะสามารถเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดอบรมเน้นบูรณาการศีล สมาธิ และปัญญา ในการเรียนการสอน เพื่อให้ครูเข้าใจและพัฒนาคุณธรรมพร้อมทักษะชีวิตของนักเรียนอย่างสมดุล
2. ครูออกแบบกิจกรรมผสมผสานสมาธิ การคิดวิเคราะห์ และทักษะชีวิต เพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตจริงได้
3. ใช้เครื่องมือประเมินที่วัดทั้งความรู้และทักษะชีวิต เช่น การควบคุมอารมณ์ การคิดเหตุผล และการทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาผลกระทบจากการใช้ศีล สมาธิ และปัญญา ในการเรียนการสอน เพื่อดูผลการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิตของนักเรียน
2. ควรศึกษาการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น AR/VR มาใช้ร่วมกับการสอนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและพัฒนาความสามารถของครู
3. ควรมีการวิจัยผลกระทบจากการฝึกอบรมครูและนักเรียนในการพัฒนาทักษะชีวิต โดยใช้หลักศีล สมาธิ และปัญญา ในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการตัดสินใจ

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์วัลย์ สุทิน. (2556). แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิด. *PBL WU Newsletter*, 6(1), 1-19.
- ธวัชชัย จันจุฬา และอุทุมพร เกตุสุนทร. (2561). รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ตอบสนองต่อชุมชนและสืบทอดบุคลากรทางพุทธศาสนา. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
- พระครูสมุทรทอง ฐิตปณฺโญ (บุตรดี). (2564). การพัฒนารูปแบบศักยภาพครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. MCU Digital Collections. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/4301>
- เพียงใจ หงส์ทอง. (2563). การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข โดยใช้รูปแบบ Power of Love (3ร1ป) โรงเรียนนครศรีธรรมราชปัญญานุกูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2563. โรงเรียนนครศรีธรรมราชปัญญานุกูล.
- มานิตย์ อรรถชาติ, เสฐียร ทั้งทองมะดัน, และยุทธนา อธิจิตโต. (2565). รูปแบบหลักสูตรเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา ของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(12), 243-255. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/view/258418>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุรศักดิ์ เชื้อนขันต์, พระราชปริยัติ, และสุเทพ สารบรรณ. (2561). รูปแบบการพัฒนาการศึกษาโดยการสร้างนวัตกรรมห้องสมุดมีชีวิตผ่านแอปพลิเคชัน ในการเรียนรู้ยุค 4.0 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในจังหวัดเชียงราย. *วารสารธาตุพนมปริทรรศน์*, 2(1), 186. <https://www.firstojs.com/index.php/JTPR/article/view/186>